

neque ab iis ecclesiis quae ita propinquae sint ut eadem die episcopus domum reverti possit, exigitur, neque demum si duae ecclesiae una die visitentur, duplex procuratio exigi potest. Insuper innuitur quosdam esse, qui eximuntur a pro-curatione solvenda; idque contingit vel aequitatis iure ob paupertatem, vel iure consuetudinis approbatae, vel denique apostolico privilegio. Quod si indebitam pro-curationem exigit episcopus, in duplum condemnatur, praeter alias poenas quibus obnoxius esse potest (*Conc. Trid. l. c.*).

III. Postremum ex recensitis episcoporum officiis est, statis temporibus sese Romanam conferre, seu, ut dicitur, vi-sitationem peragere *sacrorum liminum apostolorum*. Huius scopus est, arctius episcopos inter et Romanum Pontificem vinculum unitatis adstringere, simulque ob relationem status ecclesiarum exhibitam, efficere ut Romano Pontifici omnia plane perspecta exsistant. Ad hanc visitationem asserendam pertinent Sixti V. Const. *Romanus Pontifex* 20 Dec. 1585, et Benedicti XIV. Const. *Quod Sancta* 20 Nov. 1740; quae postrema constitutio pertinet ad paelatos inferiores qui gaudent iurisdictione quasi episcopali. Porro:

a) visitatio sacrorum liminum fieri debet ab episcopo, et solum eo legitime impedito, ab eius delegato, qui tamen mitti debet ex ipsa dioecesi, et instrui *speciali mandato*.

b) *Tempus* quo fieri debet, varium est pro diversis locorum distantii, et continetur inter trienium et decennium; ut patet ex ipsis allegatis constitutionibus, a quibus etiam temporum spatia respective computantur (1).

c) *Actus* visitationis sacrorum liminum triplex est: vi-sitatio basilicarum SS. Petri et Pauli, additio ipsius Summi Pontificis, relatio status ecclesiae.

d) *Poena* omissae visitationis sacrorum liminum, ut patet

(1) Ea omnia quae ad hanc visitationem pertinent, et eius occasione ad illustranda omnia capita *Relationis status Ecclesiae* quae ab episcopis debet exhiberi, fuse persequutus est Angelus Lucidi in egregio opere *De Visitatione sacrorum Liminum*, cuius tertiam eamque accuratissimam editionem, tum innumeris mendis purgatam, tum pluribus additionibus valde locupletatam adornavit P. Iosephus Schneider S. I. Romae ex Typogr. Polygl. S. C. de Prop. Fide MDCCCLXXXIII. Voll. 3.

ex cit. Const., prius erat suspensio ab omni administratione episcopatus, et perceptione fructuum, imo et ab ingressu in ecclesiam, ab ipsa die qua visitationis tempus recurrit, ipso facto incurrenda. Sed haec poena abolita est a Pio IX per constitutionem *Apostolicae Sedis*, adeoque ipsius Summi Pontificis arbitrio permittitur.

SCHOLION I.

Saepe sermo occurrit penes auctores in hac tractatione, de lege *dioecesana* et de lege *iurisdictionis*. Haec distinctio quae nonnisi serius recepta est, nomine legis dioecesanae designat ius episcopi, exigendi a subditis *ecclesiasticis* certi generis tributa; nomine vero legis *iurisdictionis* cetera iura omnia superius recensita. At vero antiquitus lex dioecesana ea intelligebatur quae episcopi subditos attingebat, adeoque exempti, uti ex. gr. regulares, ab ea excipiebantur; lex vero *iurisdictionis* quae etiam ad exemptos pertinebat (1). Iam haec distinctio pertinet quidem ad intelligentiam auctorum, at practice nullum habet usum; manente tamen priore acceptione, qua lex dioecesana ad ius percipiendi tributa (2) dumtaxat refertur.

SCHOLION II.

Ad tractationem de episcopis pertinet etiam evolutio ecclasiasticae disciplinae, circa electionem episcoporum. Vera autem eius notitia habetur ex rite instituta investigatione circa haec tria elementa:

- a) principia theoretica;
- b) applicationem historicam;
- c) indolem oppugnationis catholicae veritatis in eadem re.

(1) Confer. Ben. XIV. de Syn. lib. I. c. 4. §§. 3. 4. cum allegat.

(2) Huc pertinent *cathedratum*, *subsidiu[m] charitativu[m]*, *portio canonica*, *procuratio*. Ueberior de his evolutio pertinet ad librum II. ubi de rebus disseritur.

I. Itaque seposita tantisper historica controversia, haec certa sunt:

a) Episcopatus est ex divina institutione, adeoque modus ipse, quo quis ad eum assumitur est divinitus determinatus.

b) Quaecumque sit sententia de origine potestatis iurisdictionis episcopalnis, semper huic insita est dependentia a primatu R. Pontificis.

c) Hinc sicuti Petrus, ita Romani Pontifices in eius primatu successores, illi sunt ad quos pertinet essentialiter et ex divina institutione, constituere pastores in singulis ecclesiis.

d) Absurdum est igitur, alium quemlibet modum inducere, tamquam *essentialē et necessariū*, in episcoporum institutionem, siquidem id manifeste adversatur ipsius Ecclesiae, prout a Christo fundata est, constitutioni.

e) Unde haec consequuntur:

α) elementum *necessarium* in electione episcoporum non est *nisi unicum*, nempe auctoritas Romani Pontificis:

β) ergo quodlibet aliud elementum, non potest esse nisi ad *utilius, facilius, suavius* electionem episcoporum peragendam, praesertim spectatis adjunctis historicis locorum, personarum, temporum:

γ) ergo aliud quodlibet elementum non est *essentiale*, sed *adscititium*.

δ) Porro cum *episcopus, clerus, populus* sint, ut patet, termini invicem connexi, appet fieri potuisse et debuisse, ut in electione episcoporum, etiam clerus et populus aliquam partem haberent.

ε) Sed ex ipsa rei natura, hoc esse non potuit *exercitium insiti iuris*, sed dumtaxat, vel 1. *requisitum ad tutius eligendum*, ex gr. *testificatione idoneitatis*, vel 2. *petitio, postulatio* alicuius personae ut eligeretur, vel 3. si quandoque ipso suffragio christiani populi electio facta est, id nonnisi ex *concessione quadam*, haud vero ex *necessitate* repetendum est.

ƒ) Eo ipso, quod elementum *necessarium* ab *adscititio* plane discriminatur, sequitur plane diversos esse utriusque characteres; nempe

α) elementum *necessarium* est immutabile, universale, et *quoad essentiam* semper idem, scilicet consensio cum Sede Romana;

β) elementum contra *adscititium* est mutable, varium pro diversis temporibus, et quandoque eodem tempore, pro diversis locis.

γ) Ratio huius mutabilitatis dimanat tum ex ipsa utilitate ad quam *unice* ordinatur, tum ex abusu qui forte oritur, tum ex libero exercitio pontificiae iurisdictionis in Ecclesiam universam.

g) Quamvis hac ratione qua diximus, scilicet ex iure *secundum quid* suffragii in ipsa electione, quod forte quandoque extitisse probetur, nihil evinci possit ad ius *absolutum* et *essentiale* sive clero sive populo asserendum; longe tamen probabilius est, in illis iisdem monumentis quae proferuntur ex historia, nil aliud contineri, quam vel 1. *concursum in testimonio ferendo*, vel 2. *consuetudinem postulandi*, vel 3. *simplicem praesentiam*, ut ipsa electio augustiori solemnitate perageretur.

h) Denique, quemadmodum elementum *necessarium* nunquam potest suppleri, sed saltem *virtualiter* et *praesuppositive* semper adesse debet; ita *adscititium* multipliciter suppleri, quin et a legitima auctoritate aboleri potest.

II. Haec quae veluti a priori statuimus, apprime confirmantur ab ipsa historia, si animo *praejudiciis* vacuo monumenta inspiciantur quae proferuntur. Id praestiterunt *praeclari* tum antiqui tum etiam recentes scriptores, qui ex ipsis monumentis nonnisi triplicem modum illum a nobis memoratum (*e, ε, g*) probari ostendunt (1). Tractationis summa ita breviter potest exhiberi.

(1) Cf. Thomassinum *Vetus et nova Ecclesiae disciplina* Tom. II. lib. 2. c. 33. n. 5; Bianchi *Della esterior polizia della Chiesa* lib. I. c. 6. et recentissimum hac de re scriptorem, Valentum Steccanella S. I. *Delle elezioni popolari nella Chiesa, Discussione storica, canonica, pratica*. Prato 1878, ubi quae potioris sunt momenti e probatissimis auctoribus collecta et *praeclare illustrata* reperiuntur. Vide etiam Card. Tarquini S. I. op. cit. lib. II. c. 2. §. 2. nn. 17 seqq., quem sequitur cl. Cavagnis *Instit. I. P. E.* Vol. II. pag. 61 seqq. Romae 1883. - Vecchiotti op. cit. lib. 2. c. 10. Vering, op. cit. §§. 137. 138.

- a) Sunt qui in historia huiusmodi electionum, quinque epochas seu stadia distinguunt (1), scilicet:
- α) ab apostolis ad concilium Constantinopolitanum IV (869); quo tempore electio fiebat ab episcopis comprovincialibus, exquisito cleri ac populi consensu, et eam confirmabat metropolitanus vel exarcha vel patriarcha;
 - β) a concilio constantinopolitano IV ad concilium Lateranense I (1123); quo tempore, ad ius quod attinet, exclusus fuit populus;
 - γ) a concilio Lateranensi I. ad initium saec. XIV. quo tempore ius eligendi unice tributum fuit capitulo Ecclesiae cathedralis, confirmatio vero electionis ad metropolitanum spectabat;
 - δ) ab initio saec. XIV. ad saec. XV. medians, quo tempore electio per *reservationes pontificias*, revocata est ad sedem Apostolicam;
 - ε) a saeculo XV. deinceps, quo tempore per *Concordata*, plura a Romano Pontifice concessa sunt principibus, ob iis largitum *ius praesentandi* vel *nominandi* (2).
- b) At si vera *mutatio* in eligendi modo, attendatur, aptius forte ad triplex stadium res tota revocatur; scilicet:
- α) saeculo I ad XII, in quo electio peragebatur concurrentibus in eamdem, licet aliter atque aliter, clero et populo.
 - β) a saeculo XII ad XIV; quo tempore electio ad solum capitulum ecclesiae cathedralis statuta lege devoluta est.
 - γ) a saec. XIV deinceps, cum episcoporum electio privative revocata est ad Sedem apostolicam, licet ex inducto iure concordatorum plura ab ea civili potestati permissa fuerint.
 - c) Verissime autem animadvertis idem Tarquini (l. c.), stadia hactenus recensita non esse ad vivum resecanda, ita ut in primo stadio primus eligendi modus, in secundo secundus et ita porro *semper et ubique* servaretur. Lique

(1) Tarquini l. c.; Cavagnis *Inst. I. P. E.* Vol. 2. pag. 88.
(2) Idem ll. cc.

- enim tum ex rerum natura extare debuisse, tum ex ipsa historia reapse extitisse plures synchronas, a communi praxi tunc vigente, exceptiones.
- d) Id autem paeclare confirmat ea principia theoretica quae proposuimus (heic I).
- e) Monumenta vero historica vario ex fonte deprompta, quibus hactenus asserta demonstrantur, penes auctores reperiire est, quos in nota allegavimus.
- f) Haec autem omnia ad occidentalem ecclesiam in primis pertinent. In oriente enim quo magis haereses sibi succedentes, laxata disciplina, clericorum vitia, schisma multiplicitate praeformabant, eo etiam turpior civilis potestatis immixtio ac audacior deprehenditur; donec schismate consummato plena nacta est hac etiam in re planeque arbitriariam potestatem.
- g) Nihil vero addendum hic censemus de varia praxi electionis Summi Pontificis. Si quid enim est quod ad Ecclesiam unice spectat ac alienam penitus respuit immixtio nem, electio est supremi Ecclesiae capitis. Facile tamen intelligitur, quo tempore cleris et populus, eo pacto quo diximus, ad alias ecclesiasticas electiones operam suam conferebant, id etiam in hac praestare debuisse. Quin et illud intelligitur, civilem potestatem avidius inhiasse in eam electionem semet ingerere ac dominari. At iure haec electio semper ad *Romanae Ecclesiae presbyterium pertinuit*, licet ad illud pertinerent etiam quidam, uti episcopi suburbicarii ac finitimi, qui urbem ipsam non incolebant (1). Hinc cum magis definita ratione, ut alibi diximus, in sacro cardinalium collegio presbyterium constitutum fuit, eidem electio pontificis unice fuit attributa (2). Quod etiam nunc viget, et luculentissimam habuit confirmationem, cum iam iam concilium vaticanicum oecumenicum incopturus, peculiari edita constitutione, Pius IX edixit, si concilii scilicet coacti tempore Sedes pontificia vacaret, electionem a solis cardi-

(1) Cf. Schmalzgr. ad tit. de Elect. c. X. n. 92.

(2) Cf. Pii IX Const. *Cum romanis Pontificibus*, 4. Dec. 1869. §. *Ad tam funestum*.

nalibus, quolibet alio seposito, fieri oportere (1). Ex quibus et illud patet Romanos Pontifices ea quae ad electionem hanc pertinent statuendi habere potestatem.

III. Si denique indoles spectetur eorum, qui nostris potissimum temporibus, populi in primis concursum tanquam necessarium requirunt, hi tum ex falsis principiis de regimine Ecclesiae democratico, tum ex insana spe, ob turbas quae necessario excitarentur, ecclesiam destructum iri, huiusmodi popularium electionum commentum totis viribus tueri aggrediuntur. At hoc ipsum ostendit, quam inconsulto quidam catholici has electiones denuo instaurandas propugnaverint.

TITULUS XIII.

De capitulo ecclesiae cathedralis.

346. Iis quae de Episcopis hactenus dicta sunt, sponte veluti sua accedunt quae ad iura capituli ecclesiae cathedralis referuntur. Dicimus autem: *capituli ecclesiae cathedralis*, ut appareat, hic capitulum spectari non qua capitulum est canonicorum, sed quatenus singulari omnino ratione, capitulum est ecclesiae cathedralis. Quare, non quaerimus de iis quae sunt *communia*, sed de iis quae sunt *propria*. Proprium autem est capituli ecclesiae cathedralis, ut sede vacante, vice episcopi fungatur, in iis quae ad iurisdictionem pertinent, licet in *praesenti iure*, per *vicarium capitularem*: sede vero plena, peculiari quadam ratione, episcopo praesto sit, ad ecclesiae administrationem.

Ut illud aggrediamur, quod potissimum est munus capituli cathedralis ecclesiae, ut nempe sede vacante episcopi vices obeat, constat ante concilium tridentinum capitulum ecclesiae cathedralis, quoad spiritualem iurisdictionem plenam potestatem obtinuisse, idque vel *collegialiter*, vel *per delegatos*, ad nutum tamen *revocabiles*, vel partim collegialiter, partim per tales delegatos. Cum exinde graves

(1) Cf. const. cit.

multiplicesque orinenturabus, concilium tridentinum (*Sess. XXIV. cap. 16. de Ref.*) aliam substituit in administratione sedis vacantis oeconomiam. Hinc

a) statuit, ut capituli iurisdiction ad vicarium capitularem, intra octo dies a notitia habita vacationis, rite a capitulo electum transire debeat, tota quanta est (1), adeo ut nihil penes se retinere possit.

b) Posse tamen si velit, vicarium generalem episcopi defuncti, in munere confirmare.

c) Vicarium eligendum a capitulo, oportere ut habeat doctoris vel licentiati gradum in iure canonico, vel saltem sit quantum fieri potest idoneus.

d) Si capitulum sit negligens, suppletur eius negligentia a metropolitano, a quo vicarius constitui debet. Si id contingat in ecclesia metropolitana, vel exempta, vicarius constituitur a suffraganeo antiquiore in metropolitana, a viciniori episcopo in ecclesia exempta.

e) Si forte simul vacent metropolitana et suffraganea, tum capitulum metropolitanae supplet negligentiam capituli suffraganeae, et nominat in ea vicarium; si vero utrumque capitulum sit negligens, tunc antiquior episcopus negligentiam supplet. Si omnes sint negligentes, electio vicarii devolvitur ad Summum Pontificem, per sacram congregacionem episcoporum et regularium.

f) insuper capitulum, sede vacante, ex praescripto concilii tridentini, si ei munus incumbit percipiendorum fructuum, constituere debet unum vel plures Oeconomos, ad bona episcopal mensae administranda, qui dein reddere debent administrationis rationem episcopo promoto ad eam ecclesiam. Plures tamen et fuerunt et modo adhuc sunt civilis potestatis variis palliatae nominibus iniquae usurpationes in beneficiorum vacantium episcopalium nominatum administratione, ut *ius regaliae, regii oeconomatus* etc.

g) Potestas autem vicarii capitularis ea generali formula continetur, ad ipsum sede vacante devolvi quidquid in ordinaria potestate iurisdictionis episcopali continetur, iis

(1) Pius IX Const. *Romanus Pontifex*, 25 Sept. 1873.